

SZARVASI ÚJSÁG.

Hetilap, a társadalom, közgazdaság és irodalom köréből.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . . . 5 frt. — kr.
Félévre . . . . . 2 frt. 50 kr.
Negyedévre . . . . . 1 frt. 25 kr.

Egyes szám ára 10 kr.

MEGJELENIK:

hetenként egyszer, vasárnap.

Az előfizetési pénzek, úgy a lap szellemi részét
illető közlemények a szerkesztőhöz Szarvasra
címezendők.

A nyilt-térben minden garmonsor díja 20 kr.

HIRDETÉSI DÍJ:

Minden egyes szó után 100 szóig . . . . . 2 kr.
Azonfelül . . . . . 1 „

Kiemelt, díszbetűt s körzettel ellátott hirdetésekért termékek szerint, minden négyzet centiméter után 3 kr. számítatik. — Allandó hirdetéseknek kedvezmény nyújtatik. Hirdetések az Arpád, irodalmi és nyomdai intézetbe küldendők.

Az iskolai takarékpénztár

az oekonomia, ethika és disciplina szempontjából.

(Folyt.)

Az iskolai takarékpénztárt mint oly intézményt ajánlják nekünk, mely hivatva van hazánk gazdasági hanyatlásán segíteni.

Hazánkban is, mint másutt, két oka van az elszegényedésnek: az egyik oekonomiai, a másik erkölcsi ok.

Az erkölcsi okról csak röviden: a szabadelvűsködés az erkölcsi téren megláztatja a lelkiismeretesség, önmehtagadás stb. kötelekeit; ha megoldják a hajlamok, vágyak, szenvedélyek kötelekei, ki tart mértéket az élvezetekben? az élvágy költségbe kerül, a szenvedély pazarlással jár; erkölcsi bajt csak erkölcsi gyógyszerrel lehet orvosolni, az iskolai takarékpénztár tehát nehezen fogna segíteni a tékozlás, pazarlás baján.

Elszegényedésünk másik okáról — az oekonomia körébe tartozóról valamivel terjedelmesebben.

Hazánk par excellence földmivelő ország; minden kiadásunkat abból kell fedeznünk, mit a barázda terem.

Kétségtelen, hogy mi drágán termelünk; ennek oka részint agrarius viszonyainkban, részint a barázda nehezedő terhekben rejlik.

Kétségtelen, hogy drágán termelt búzáunkat olcsón vagyunk kénytelenek eladni; ennek oka egyrészt fejletlen iparunk, másrészt és leginkább a korlátlan concurrentia.

Hogy olcsóbban termelhessünk — és jobb árakhoz juthassunk, ehhez állami intézkedés szükséges, részint törvényhozás, részint szerencsés ipar- és kereskedelem-politika által; egyeseknek erőlködése, önfeláldozása ezen tekintetben eredménytelen. Minél később veszi kezdetét ezen bajnak orvoslása, annál nagyobb nehézségeket fog kelleni leküzdeni; minél kevesebb értelemmel és erővel fognak majd a baj orvoslásához, annál bizonytalanabb lesz a siker.

Miután most még tengődünk az öröklött tőkén: nemzetgazdasági hanyatlásunk jelei csak szórványosan mutatkoznak; az agrarius proletariátus csak korlátolt mértékben és szelid alakban lép fel, nagyvárosi ipar-proletariátus pedig legfeljebb Budapesten van. De a közelgő vihar ezen előjelei éberségre, intézkedésre serkentenek; ilyen óvintézkedés akar lenni az iskolai takarékpénztár is. Lássuk mit ér ezen gyógyszer!

A föld javai nem osztják szét egyenlően az emberek között.

A földi javak birtoklása világ kezdetétől surlódást idézett elő az emberek között.

Solon és Lykurg törvényhozása, a Grachusok törvényjavaslata a feudalismus, mercantilismus stb. meganyai formái ugyanazon küzdelemnek.

Korunkban a birtoklás problémáját három rendszer iparkodik megoldani: a capitalismus, a socialismus és a keresztény szeretet. Melyikhez tartozik az iskolai takarékpénztár?

Az iskolai takarékpénztár kisdud alkatrésze a capitalismusnak világmozgató gépezetében; a capitalis nem oldotta meg a birtoklás kérdés, sőt szívtelensége által a socialismus féktelen szülöttjeit nemzette: az internationale, a commune stb. nem ábrándok, félelmes valóságok.

Amit nem oldott meg a capitalis — nem oldhatja meg az iskolai takarékpénztár sem; beérhetnők ezen a priori érveléssel, de méltányosság tekintetéből részletezésbe bocsátkozunk.

„A kinek nincs, az szerezzen” ez a jelszava a liberalis tőkének, ez a jelige az iskolai takarékpénztárnak is.

Nem akadjuk fejtegetni: mennyi gúny, szívtelenség van ezen jelszóban: a kinek nincs, az szerezzen! A ki csak keveset is gondolkodik, belátja, hogy ezen jelige szégyenbélyeget üt magára a rendszerre!

Eltekintve az iskolai takarékpénztár ezen jeligé-

jétől, eredetére és értékére vonatkozólag kockáztatunk néhány megjegyzést.

Az iskolai takarékpénztár születési ideje az 1789-i forradalom, édes anyja a liberalis tőke, dajkája pedig a keresztény szeretet gyűlölése: csak dajkáját illetőleg adunk rövid magyarázatot.

Belgium kiválólag iparos ország; a liberalis tőke a munkás osztályt embertelenül kisajtolja és, miután az ember-gép használhatatlan, a szemétdombra dobja. A keresztény szeretet csodákat művelt Belgiumban a beteg, elöregedett stb. munkások ápolásában; Belgiumnak páholyai irigylették a ker. szeretet diadalát, miként az ördög templom mellé kocszmát — a páholyok a ker. szeretet kórházai stb. mellé takarékpénztárt állítottak; mivel pedig a tőke annál lassabban növekedik, minél kisebb, a tőke csekélységét az idő hosszúsága által kellett kiegyenlíteni: az iskolás gyermeket már tőkepénzessé tették. Első tekintetre látszik, hogy ámitással jár a dolog, mert ki lesz a munkás; ha idővel minden gyermek tőkepénzes lesz? Szemfényvesztés azért is, mivel Mathusalem korát kellene érnie a gyermeknek, hogy forintja csak 1000 forintra nője ki magát.

Bajos lelkesülni az iskolai takarékpénztárért azon oknál fogva is, hogy ma már a valódi takarékpénztár sem az, a mi volt.

A takarékpénztár kath. eredete köztudomású;

»mons pietatis« név alatt arra szolgált ez intézvény, hogy a szegény embereken zálog, előleg, kölcsön stb. által segítsen ker. szeretetből; a takarékpénztár ma is mint jótékony vállalat szeret szerepelni, holott valószínű üzletág, mely magas osztaléokra dolgozik zsiros nap- és tiszteletdíjakkal; az a pénz, mely krajczáronkint, cseppenkint a néptől összegyűl a takarékpénztárba, nem foly vissza a nép közé, mert a takarékpénztár mint pénzüzet nagy vállalatok embeinek nyújt segédkezet; több állam törvényhozása már kötelezte a takarékpénztárakat, hogy tőkéiknek nagyobb felét állampapírokba fektessék; a takarékpénztárak idestova provinciai lakhelyei lesznek a börzének!

Még egy szót a takarékpénztári betétek biztonságáról. A takarékpénztáraknál elkövetett sikkasztások mindennapiak; ez az iskolai takarékpénztárra nézve nem közönyös — jaj annak a tanítónak, a ki a gyermekek pénzét oly takarékpénztárba helyezi el, mely tönkre ment.

* * *

Mit ér tehát az iskolai takarékpénztár mint oekonomiai tényező? alkalmas-e gazdasági hanyatlásunk feltartóztatására? zöldágra juttathatja-e a családi háztartást?

A juhocskát gyapjáért tartják — a családi háztartás gyarapodása arravaló-e, hogy az erősebb leszedje a tejfelt? Ha igen, akkor az iskolai takarékpénztár

T Á R C S A

A miniszter elnök.

Vig beszély.

Irta: Erdélyi Mikes Róza.

Dunakeszi Tamás miniszter elnök ő excellenciáját ismét elszólíták a sürgős ügyek.

Már hónapok óta alig hunyta le szeméit a zaklatott élet miatt, melyet két országot érdeklő s milliókat foglalkoztató kérdés megoldása fölötti gond okozott.

Mindenfelől nagy érdeklődéssel vártak e valságos helyzet vég-eredményét, csupán János, a miniszter elnök komornyika gondolta magában, hogy bár olyan gordiusi csomóvá bonyolúlna ez ügy, miszerint pár évig ne akadhatnának szálára, azon egyszerű okból, mert addig a semmittevés puha kényelmét élvezhetné.

E percben is, a mint a palota márvány lépcsőjén jobbra térve, áthaladunk az előszobán s benyitunk a fogadó-terembe ott találjuk János urat, a ki épen most vette föl ő excellenciája háló köntösét, aztán meg se ütközve ott létünkön, kényelmesen végig nyúl a kereveten s bodor füstfelhőket bocsát a levegőbe, mialatt szidja az ostoba sorsot, miért tévesztette el vele szemközt kötelességét?

Hát nem épen oly méltóságos termettel, épen oly nagy uri modorral aldottak még őt is az istenek, mint urát, a miniszter elnököt?

És mégis csak egy nyomorult komornyik szerepet adtak a kezébe!

Fölkelt, a tükör elé lépett s józú elégtelenséggel gyönyörködött magában.

— Szakasztott úgy áll rajtam e köntös, mint ha csak az én természetemhez szabták volna — mondá önelégült mosollyal de hát — folytatá gondolatait, föl s alá járva a teremben — beszéljünk csak okosan János ur, hát valóban olyan nyomorult állapot ez a tied? és igazán olyan irigylésre méltó állás a te uradé?

Csakhamar készen volt a felelettel.

— Nem, vigyen el az ördög, ha felcserélném nyugalmas állásomat, a hány miniszterelnök csak van e világon.

Ujra végig dőlt a pamlagon s szabadon folytatta bölcselkedését.

— Mig ő excellenciája az ország jobblétéért fáradozik, én addig szép kényelmesen heverészve, szívom az ő finom muskatályát.

— Mig uram a folytonos zaklatott élet harcától, étvágy nélkül ül a dúsán fölterített asztalhoz s étlenül kél fel, addig az én hatalmas étvágyam dúsán kárpótolja magát, az ő számára készített étkekkel.

— Se nem alszik, se nem eszik, se nem nyugszik.

— Élet-ez?

Hát még az a borzasztó körülmény, hogy egy minisz-

oekonomiai tényező, mely talán ritkítani fogja az adóvégrehajtók számát.

II. Az iskolai takarékpénztár az ethika szempontjából.

Az iskolai takarékpénztár nem cél, hanem eszköz; arravaló, hogy mint cselekvő tényező folyjon be a közgazdasátra, mert valódi rendeltetése: a gyermekben kiképezni a takarékoság erényét; a cél tehát nem a pénzgyűjtés, hanem az erkölcsi képzés. Miután tehát az iskolai takarékpénztár erkölcsi célú tűz ki magának, vizsgálat alá vetjük az ethika szempontjából; hogy mint ethikai tényezőt méltathassuk, szólnunk kell a takarékoságról — és ezen ethikai tényező alanyáról t. i. a gyerekekről.

Mi az a takarékoság?

A takarékoságot vagy az anyagszerzés, vagy az anyaghasználás szempontjából vizsgálhatjuk.

Az anyagszerzés szempontjából abban áll a takarékoság, hogy lehetőleg legkevesebb fáradsággal illetőleg költséggel lehetőleg legnagyobb anyagmennyiséget szerezzünk; az egyik gazdaszony egy kilogramm fával annyi ételt főz meg, mint a másik hárommal.

Az anyaghasználás szempontjából abban áll a takarékoság, hogy legkevesebb anyagból legnagyobb hasznot húzzunk; az egyik szabó öt méter szövetből használhatóbb-izletesebb ruhát készít, mint a másik hatból.

A takarékoság konkrét eseteiben

ter elnöknek kutya kötelessége végig hallgatni minden jötméntnek ostoba panaszát. He he he, az igaz ugyan, hogy uram az egyik fülén be s a másikon meg szépeu kieresztgeti, de okosan teszi. No bizony, győzhetné is azt az ország minden részéből ide sereglett uri-koldusokat alamizsnával, azt a sok reményvesztett, kereset nélküli éhenkórász hivatallal, hogy is ne! csak saját rokonainkat, jó barátainkat tudnánk elhelyezni!

És végre a mi a méltánylást illeti. Föl képes-e fogni a világ egy miniszter elnök lelki harcát!

— Igen ám! Gyalázattal bélyegzik!

— Uramnak ugyan van esze, hogy nem törődik a pillanatnyi gyalázattal, hisz vannak és lesznek mindig, a kik nem vonják kétségbe önzellen hazafiságát.

Némely barom azt akarna, hogy pár év alatt, viruló jóléttel árasztanánk el, e nyomor, és inségtől görnyedt országot.

Hohó, uraim ott alant, nem oly könnyű dolog ám az, mi tudjuk azt csupán itt fönt, hogy nem mehet az oly könnyű szerrel, mint a midőn egy miniszterelnök egyesek boldogságát tűzi ki célul. Ej de — végzé politikai bölcselkedését János ur — soh'se törődjünk az ország dolgaival. Jerünk és írjuk meg a kis Ellának, hogy ma este újra theaestélyt rendezünk.

Átment a dolgozó szobába, leült az író asztal mellé s írni kezdett.

„Édes mucikám! Ó exelentiája ismét elutazott, tehát ma este újból te léssz e palota teljhatalmu urnője s a te kis

az anyagszerzés és anyaghasználás kiegészítőleg hatnak egymásra.

Az anyagszerzésben és az anyaghasználásban nyilatkozó takarékoság részint fejlődött értelem, részint edzett akaratot föltételez, mert értelem nélkül nem lehet senki takarékos az anyagszerzésben, edzett akarat hiányában pedig lehetetlen az anyaghasználás takarékosága; az értelemfejlődése bizonyos időhöz és eszközökhöz lévén kötve, nem lehet senkit értelmessé tenni ezen idő előtt, ezen eszközök nélkül; épen így vagyunk az akarat képzésével is azon megtoldással, hogy az akarat edzése a cselekvés folytonosságánélkül csonka épület.

A takarékoság tehát mint ethikai tényező — fejlődött értelmű és edzett akaratot nyugvó cselekvési készség, mely az anyagszerzés és anyaghasználás segélyével fenntartja a bevétel és kiadás között az egyensúlyt.

A takarékoságnak integrans részei tehát: a munka, az értelem és akarat; ha valamely cselekvényben hiányzik egyike ezen lényeges részeknek, azon cselekvény közel állhat a takarékosághoz, de nem valódi takarékoság; p. o. a gyermek kap tíz krajczárt; ha ezt a pénzt nem költi el, még nem takarékos, mert nem történt sem anyagszerzés, sem anyaghasználás; ha a pénzt gyümölcsözőleg használja fel p. o. hasznos tárgyat vesz rajta, már köze

Jánoskád szívének uralkodó királynője. Jer, epedve vár jószágos és hűséges Jánoskád stb.

Azalatt, míg János ur e fönt leírt sorokat papírra dobta valaki áll meg a dolgozó-szoba ajtaja előtt.

Sovány, vézna alak, sárga nadrág, fehér mellény, kávészínű kabát teszük őt első pillanatra feltűnővé s mondhatni nevetségessé, mely ruha darabok azonnal elárultak, hogy nem az ő számára varrattak, csupán a végzet által sodortattak a vézna termetre, hogy kiegészítsék őt e fontos pillanat ünnepelességében.

Rettenetes elfogult állapotot árult el a jövevény reszkető, ingó-lengő, szikár alakja.

Valami borzasztó elhatározás tusájának kinyomatáról látszik beszélni az a különben alig valamint kifejező, buta arc; homlokán csak ugy csurgott az izzadság, e szokatlan pillanat nehézsége alatt

Igen, e nehéz; de elhatározó pillanat végre bekövetkezett.

Elég volt kilenc álló esztendeig; ő tovább már nem kínlódik, inkább egyenest a Duna közepibe ugrik, ő nem akar már kutyája lenni senkinek.

Főnöke — valahányszor fölbebezi ügyét, mindig azt mondja „csak praktizáljon még amice!”

A mi sok, az sok. Szeretné ő látni azt a főispánt, a ki kilenc álló esztendeig praktizált legyen — mint irnok.

Hiszen többet praktizált ő már, mint az egész vármegye összes hivatalnoka.

Azonban végre rájött már, hogy miért nem akarják őt

lebb áll a takarékosághoz, mert az anyaghasználást által lehetőleg legnagyobb hasznot szerzett magának.

A takarékoság fogalmának fejtegetése után át-
térünk a takarékoság alanyára t. i. az iskolás gyer-
mekre.

Az iskolai takarékoság alanyában hiányzik a
munka, értelem és akarat, tehát a takarékoság há-
rom tényezője.

Hogy az iskolai takarékoságban hiányzik a
munka, annak csak örvendhet az emberbarát, mert
a fejlődő test erőfogyasztást nem tűr; de épen
az iskolai takarékpénztár alkalm-
ul szolgálhat arra, hogy a gyermek
idő előtt munkába ölje életerejét. Az
önérzet korán fölébred és büszkeséggel párosulva tette
sarkalja a gyermeket; ha munkához fog, mikor szer-
vei még gyengék, ki gátolja meg oktalan cselekedé-
tében a gyermeket? Többnyire szegény gyermekek
azok, kik nem akarván a pénzgyűjtésben vagyonosabb
fártsaik mögött maradni, munka által fognak néhány
betevő krajcárt szerezni: szegény szülők még serkentik
iparkodó gyermekeiket azon reményben, hogy nem-
sokára megoszthatják velök a munka terhet. Sőt még
szomorubb következményei is lehetnek a dolognak;
fognak szülők akadni, kik dolgoztatják gyermekeiket,
de a hasznot maguk teszik zsebre; fognak szülők
akadni, kik ezen ürügy alatt elfogják majd gyermekei-
ket az iskolától. Az iskolai takarékpénztár ilyesmire

előléptetni, mert félnek, hogy valamennyinek tultenne az
eszén.

Most már elég, ő tovább nem tűri, hogy őtet minden
ember úgy nevezze: az „öreg őrök” most már addig ugyan
nem nyugszik míg „fiatal titkár”-ra nem degradálják.

Ily rezignációval nyitott be Jesztrebbi Tóbiás Y . . .
vármegyének 3-ik osztályu őrök, a miniszerelnöki palotába.

— Jaj uram teremtom, csak legalább valakit találtam
volna, a ki bevezetett volna — gondolá izadt homlokát
törölgetve. — Ott ül, dolgozik, valóban dolgozik. Hogy el
van mélyedve. Lám, lám, azt mondják, hogy a miniszter
elnök nem dolgozik. Eddig magam is azt hittem, hogy az
excellentias urak csak a nevüket karmolják alá. Mennyire
csalódik az ember! Ide jertek, ti ellenzéki újságírók, kik a
semmit nem tevő miniszterre agyarkodva töltögetitek meg
lapjaitokat. Hogy fut az a toll a papíron. Bizonyosan e dicső
jelenetben menti meg a hazát. Juj, csak legalább észre ne
venné ittlétemet — azzal oda huzódott, az ajtó sarkához.

János ur készen volt a levél irással.

Átolvasta, azrán szépen összehajtogatta, mialatt, a
szemközti tükörbe tekintve, észre vette a jövevényt.

— Hát ez a karikatura mit akar? — kérde önmagá-
tól — Milyen inséges kinézésű majom. Hogy fél, hogy re-
meg az árva. No hogy ez nem rabló, az első pillanat meg-
győzi az embert.

Vajjon mit akarhat? Ne vegyük észre ittlétét, lássuk,
hová fog fejlődni a dolog. Sokféle állatot bevezettem már
ez ajtón, de ehez hasonlót soha.

Jó darabig ült ott János ur, a nélkül azonban, hogy a

nem serkent, ilyesmiért felelőssé nem tehető, de al-
kalmat könnyen szolgáltathat.

Nekünk érdekünkben áll arra törekedni, hogy kü-
lönösen a szegényebb gyermekek testi fejlődését ne
mételyezze meg a gyenge erőket meghaladó munka.

(Folyt, köv.)

CSARNOK.

Szini-szemle.

(„Angot asszony leánya” Lecocq operetteje.
„Ferréol” Sardou drámája. „Az ezredes leánya”
dramolette, írta Bercsényi. „Cox és Box” angol bohózat.
„A pajkos deákó” Souppé operettje. „A pók” nép-
színmű írta Lukácsy S.)

„Angot” Lecocq legnépszerűbb operetteje nálunk. Már
taval is hallottuk Krecsányiétól. Az előadók általán jól ját-
szottak. Krecsányi Sarolta szépen énekelt s kedvvel játszott.
Az első felvonásban alakítása helyesen tüntette fel Páris leg-
első nevelőjében képzett, mivel, férjhez menendő de gyermeket
ifjú lányt, de már a harmadik felvonásban kissé túl ment a
határon kevésbé finom jelenség volt, mint azt első megjelenés után
vártuk volna. Elhisszük, hogy Clairette az anyja lánya s a
familiája vére van benne, csak hogy ez a jó vér mégis a haja-
don korban tán kissé szelidebb modorban nyilatkozott még a
boldog emlékezetű Angot asszonynál is, mint akkor, a midőn
már serailt és sok egyebeket megjárt. Az első felvonásbeli
Clairette ugrása a harmadik felvonásba minden átmenet nél-
kül váratlan volt, s ezt a jellemalakítási hézagot nem simít-
hatta el a szép, kifejező ének engesztelő ereje sem. Csatárné
(Lange k. a.) kedves jelenség volt, ki nemcsak a „Feydeau”

leendő „fiatal titkár” csak egy mozdulatot is mert volna koc-
kázatni.

— Ez a bárgyó meg se moccan, minden bátorsága a
a lábába szállt. — gondolá János türelmetlenül.

Pompás, a mily mulattató, ép oly bizarr eszméje tá-
madt.

A miniszter elnök szerepét játszani.

Jesztrebbit a láz kezdte gyötörni.

Ugy látta, mint ha ő exelentiája megmozdult volna.

Fázott, hőség fogta el egész testét, újra fázni kezdett.

Ha most hirtelen fel állna, egy árva szót sem volna
képes mondani, annyira meglepné őt.

Nagyot lélegzett. O exelentiája nyugalmas állapotban van.

Jól leszidta magát.

— Szégyeld magad Jesztrebbi Tóbiás, a ki kilencz éves
őrök létedre, nem mersz megszólítani egy miniszter elnököt.
Te, aki e kilenc év alatt legalább is 13 minisztert éltél tul.
Ej, előre, a ki mer, az nyer.

Pár lépést tesz előre, mi alatt lába megbotlik, vissza-
hátrál, s belefogódzik az ajtó közvetlen szomszédságában levő
asztalba, s a mint visszafelé ballanzirozva, kezeit az asztal
után nyújtja, nagy csörömpölést hall, s a felfordított asztal
tartalma ott hever lábai előtt.

Most kezdődött még csak az ijedtség borzadalmas
stádiuma.

Az asztalon levő tentatartó tartalma elborítá a drága
fényes padozatot.

Megkövületen bámult majd a padozatra, majd ő exelentiá-
jának háttal ülő alakjára, a ki észre sem vette ezt az egész
pokoli csörömpölést.

színházat, de a miénket is elragadta. Csatár, kinek hangjáról még eddig nem volt alkalmunk szólni, szépen énekelte Ange Pitout. Neki nincs erős hangja, de rokonszenves, tiszta, s elég terjedelmes. Pomponnet Komlóssy legjobb szerepei közé tartozik, s örvendünk, hogy alkalmunk lehet őt kiemelni. E szerepet mindvégig következetes jellemzéssel játsza, lemond modorosságáról s míg más szerepeiben csak világosabb pillanataiban vonja magára a figyelmet, itt állandóan megőrzi azt magának.

„F e r r é o l” Sardou hatásos drámája némi kihagyással a szövegben s megtoldással a címbe került színre. Mindkettő megbántja Sardout, egyrészt mert nála nincs semmi fölösleges s minden jelentéktelennek látszó mondás vagy jelenet az összkép kikerekítésére lényegesen szükséges,*) — másrészt mert ő, a pointírozás mestere, drámái címében is lapidáris rövideggel szokta kifejezni azok tárgyát. A cím-megtoldás különben csak a gyengébbek kedvéért alkalmaztatott mézes madzagul, de ezek beérhették a színlap homlok feliratával is. Siposné, Dálnoky, Csatár jól játszottak de különösen ki kell emelnünk Krecsányit, ki, Martiált nagy drámái erővel alakította. Játéka, — leszámítva első megjelenését, a hol erőnek erejével el akarja árulni, hogy ő a gyilkos, — jellemző volt és különösen bűnének elárulása a végjelenetben megragadott. És ki kell mellette emelnünk Lászlóffy a ki finoman és nemesen játszott

„A z e z r e d e s l e á n y a” elveszti szeretőjét. A dramolette e két szerető viszontlátását tünteti fel. A cselekvény, bár a szerző mindent gondosan igyekszik motiválni, nem oszlathatja az erőtettség benyomását. E benyomás látszott némileg színészeinken is. — Krecsányi S. Helénje élénken tüntette fel a magát elhagyottnak érző nő fájdalmát, csak a betegség fizikai kifejezése nem volt szerencsés. Dálnoky Miskája sikerült

*) Még akadémiai székfoglalójában is ezt tárgyalja.

Ref.

— Süket! — suttogá mohó örömmel s azzal egy örült gyorsaságával huzta ki zsebkendőjét s törülte fel a ténta foltot, aztán visszadugta ismét zsebébe, össze-vissza foltozva azt, annyival is inkább, mert miként hajdan Megyerinek: kabátja sárga,

„Nadrágja épen fehér volt,
És így annál jobban látszott a folt.”

Hogy álljon meg ilyen állapotban ő exelentiája előtt?
Majd hogy sirva nem fakadt keservében.

— Lehetetlen, lehetetlen! — gondolá János ur nem kis öröme, kit már a nevetés düh kerülgetett.

— Ha süket ő exelentiája, de nem vak, mondá siránkozó arccal — azzal kifelé osont, lemondva a reményről is valaha e palota küszöbét átlépni.

— Megállj! — kiált rá János, helyéről föl ugorva.

Jesztrebbi ijedten térdre bukott s le nem irható kétségbe esett arccal nézte az exelentiás urat.

János összefont karokkal, nagyúri gögös méltósággal állt a szerencsétlen ingó jószág előtt.

— Jean? Hogyan merészeltetek engedelmem nélkül valakit színiem elé bocsájtani? — kérdé az ál miniszter elnök pokoli hangon — aztán a jövevényhez fordulva kérdezé — Hogyan jutottál ide? Mit keresel itt?

A jövevény érthetetlen szavakat rebeg, mialatt zsebkendőjét kivonja zsebéből, hogy arczáról letörölje, a kétségbeesés csöppjeit.

Rettenetes egy kép áll János előtt, a melyet látni lehet, de leírni nem.

Csak hogy a földhöz nem csapta magát.

alak volt. Az előadás élénkségének emelésére azonban nagyban befolyt a kis Csatár Róza, ki a kis fiu szerepében ott-honosságával elragadta a közönséget. Őszintén óhajtjuk, hogy az este kapott koszorúit egykor sokkal becsesebbek, az öntudatos művészet megérdemelt jutalmi kövessék.

„C o x és B o x” furcsa beszélgetésén sokat nevetett a közönség. Dálnoky mulatságos Cox volt. Lászlóffy már kevésbé volt mulatságos. Hogy komikus legyen, sok kirívó vonást használt, miáltal a játék veszített közvetlenségéből s célzatosná lett. Oka különben ennek abban rejlik, hogy e tehetséges salon-színésznek nincs temperamentuma a vastag humor ábrázolására, s nincs érzéke a clown-szerepekhez.

„A p a j k o s d i á k o k” egy még mindig érdekes öskori lelet. Ki ne látta volna e művet gyerek korában? Áriái, mint a rézpenz, a hosszas használat következtében, elvesztették egykori fényüket, alakjait megörölte az idő vas foga, — de még mindig elég erővel bírnak arra, hogy egy órára mulattassanak. — Az előadás élénk és összevágó volt. Csak Kiss M. maszkija botránkoztatott. Kopasz feje elején két toll-féle meredt az égnek; olyan volt vele mint egy indus főnök. Ugylátszik, az eféle frizurában neki nagy gyönyörűsége telik, mert már többször láttuk (bár toll nélkül), de mindeddig kiméletből hallgatással mellőztük. Mi nem akarjuk ártatlan örömet zavarni, de a közbiztonság nevében mégis kérnünk kell, ne kísértsen ilyen fejjel.

A „p ó k” vagyis jellemző nevének Pók Mihályné egy özvegy takácsné, a ki lerázta nyakáról férjét, meggazdagodott s most nyugodtan pókháló-szövással mulattatja magát. Van egy kedves leánya s egy gyűlölt fia. Kedves leánya szereti az ispán urat, de ez a szép korcsmárosnéért lángol. Ezek boldogságát tönkre tenni s az ispánt leányával összehoronálni: ez első hálója a póknak. Már már megszötte az egész hálót s dongói kétségbeesve zümmögnek benne, mikor csak egyszerre magától szerte foszlik a háló (valóságos pókháló!) —

Azonban komolyságot erőltetve, oda lépett a csenge-tyűhöz s hevesen rázni kezdé.

— Jean, Paul, George! Jertek, kötözzétek meg e rablót. Jesztrebbit elhagyni készült eszmélete.

— Ke — gye — lem — — hebegte elhaló hangon.

— Nincs kegyelem számodra, majd itél fölötted a törvény.

Erre már aztán az öreg irnok elkezdett sirni.

— Én nem vagyok gonosztevő exelentiás uram, én egy szegény irnok vagyok, a ki Exelentiád magos kegyét jöttem koldulni.

János erre megváltoztatta hangját.

— Ah! tehát ez is valami jobb hivatal után kacsingató éhenkórász? No hisz várj — gondolá — adok én neked jobb hivatalt — aztán szólt: — No lássa, hát mért nem szólt előbb. Neve?

Jesztrebbi e megváltozó pillanat hirtelen fordulatára alig volt képes nevével elhebegni.

Térden csuszva közeledett az exelentiás ur fele s ennek térdeit átkulcsolva, csókolta lábait.

János ur gögösen mondá: Ön méltó kegyeinkre, hatalmasan ért a csuszás-mászáshoz, az ilyen-féle egyéneknek legtöbb hasznát vehetem. Megnyerte tetszésünket. Az ily alá-zatos macska tetszik nekünk, a ki ha a szükség úgy hozza magával, nagyot ugrik s egeret fog, épen ilyen emberre van szükségem ma, a midőn a gyavaságot bölcseségnek, a meghunyászkodást államférfiui tapintatnak vélik.

Jesztrebbi előtt az isten menyországa tárult föl.

Teljesülni fog óhajtása.

— Mától fogva kinevezem önt személyem körüli titká-

s Virág Lidi és Tiszaréti Laczi minden baj nélkül menekülnek belőle. Ez a második felvonásban történik s így a póknak új háló szövéséhez kell látnia, mely egyrészt megnyugtassa beteg leányát, másrészt a darab meséjét kihuzza a 3-ik felvonás végeig. Csakugyan új hálóhoz kezd, ámbar a nemesi-sen kívül a közönség unatkozása is ott lebeg fölötté s fülébe kiáltja: ne untass pókhálóddal! — E második háló-szövésében nagyban segítségére van Kis Molnár Pál ur is s már sikerülne is, mikor nem várt férje a csavargó képében előtöppan s nyomorék fia, mint a nemesi eszköze, felgyújtja a házat. A fiu ott ég a házban, a pók pedig, miután az őt visszatartó férjét ekéseli, kimentí a házból leányát. — Végre az ispán átlátja a pókhálót s megátkozza a pókot és lányát. A lány erre nyomban eltávozik az árnyékvilágból, az anya pedig nemsokára utána siet. Így az ispán és kedvese s egyszersmind a néző szerencsésen megszabadulnak a póktól. Isten önnel, tisztelt Pók asszony. Nyugodjék békével. Remélem, nem tesz többé szerencsénk önhöz és családjához szinpadunkon. Apropos! Üdvözölje nevünkben férjét, a csavargót, a ki épen semmit se tett, se a maga, se a cselekvény érdekében, mert ön ugyan nem félt tőle egy esőpet sem, s aki csak azért jött, hogy ön által szépen megölessé magát s az ön bűneit szaporítsa, — és biztosítsa őt, hogy megbocsátunk neki alkalmatlankodásáért a szinpadon. — De a csomó e többrendbeli halállal sincs megoldva. Az ispánt elesapták s Molnár Pál a helyzet ura. Itt nem segíthet más csak egy deus et machina. Az is akad könnyen — s a görög dráma istennője csakugyan megjelen Boris asszony képében, a ki Molnár Pál uramnak megholtak hiit neje. Ez ránczba szedi Molnár urat s a szeretőket összeadja. Mint látjuk, mi sem fordul meg a jellemeken, mindent a véletlen végez. A háló felbomlása, a csavargó halála, a végkifejtés minden váratlanul történik. A szeretők elleni intrika képezné a főcselekvényt, de a pók nem ezért, hanem családi bűneit

romnak. Keljen fel, ön magasabb helyre méltó — a földporánál. Én most irom kinevezését, a melyet adjon át otthon főnökének.

Azzal leült; megírta a kinevezést s lepecsételte azt annak rendje szerint a m. elnöki pecséttel.

Jesztrebbi egy világ boldogságával utazott haza. Mit neki most foltos nadrág, csak nevésetek, majd nem nevésetek ti engem, ne féljete!

Alig várta a pillanatot, a melyben az iratot átnyújtandja főnökének.

E napot megelőzőleg nem hunyta le szeméit. Átvergődött az érzelmek mind ama boldogító voltán, melyek a hetedik égbe ragadhatják az embert.

Végre a döntő pillanat elérkezett.

Midőn főnöke végig futott a sorokon, kételkedő arccal nézett Jesztrebbire.

— Nos? és mit akar ön ez irattal? Valóban ő excelen-tiája a miniszter elnök úr adta ezt önnek? — kérdé mosolyát vissza nem tarthatva. Hallja csak mit ír ő excelen-tiája „Egy Jesztrebbi nevű egyéniségre figyelmeztettetik az elnökség, ki mint látszik elmezavarban szenved, s kit ő excelen-tiája a miniszter elnök ur hon nem léte miatt én fogadtam. Ő excelen-tiájának komornyika.“

Jesztrebbi alatt mozogni kezdett a föld, keringeni a nagy-világ, e villany-ütéshez hasonló hir hallatára.

Sok, sok idő telt el, míg nagy nehezen kiheverte e soha el nem felejthető történetét szomorú életének.

Ma azonban már belenyugodott sorsába s nem veszi rozsz néven ha így szólítják: az „öreg irnok.“

bukik. Egyáltalán nem nevezhetjük azt, a mi előttünk folyik, cselekvénynek, hanem csak fizikai mozgásnak. A jellemek is határozatlanok. Legtöbb gond van fordítva a pókra, mert hogy Kis Molnár Pál sikerült, az a Dálnoky érdeme. A csavargó csak lézeng, mint az árnyék, s Ilonka szintelen jelleme bágyadtan enyészik el, mint a hold fény, mely elé felhő vonul. Az ispán szerepe, melyet Kiss M. sarkantyus bokáinak többszörös összekocczantásával szaporított meg egy kisé, — gyenge s ő maga csak énekelni tud. A mi ez éneket illeti, a legmeghatóbb részlet az volt, mikor a Tisza partján szegedi magyar lányok és menyecskek ábrándosan éneklék a „Tiltsa bár az ész szava“ című dalt. — A játék különben jó volt, a lakodalmas menet ügyesen rendezve, — de a mű maga nagyban untatta a közönséget. Kár, hogy jobb — ha mindjárt régibb — népszínműveinkből nem látjuk egyiket-másikat vasárnaponta szinpadunkon. E nap a selejtesebb közönség napja s ezek izlésére hárni, nem utolsó feladata a színháznak. Vanak jó népszínműveink, melyek ép oly hatásosak is; ezek színrehozatalával két cél volna elérve: nem riasztaná vissza a miveitebb közönséget a vasárnapi előadásoktól s javítaná a tömeg izlését.

H I R E K.

— **Tanító választás.** A helybeli ev. egyház a f. tanévre ismét egy iskolát épített fel s egy új tanítói állomást rendeztetett. Ez állomás betöltése végett a presbyterium 6 egyént hívott meg próbára f. hó 15-ikére. A meghívottak, névszerint Reil Sámuel, Micsinay Pál, Botka József, Molnár János, Dankó Sámuel, Szekán Sámuel, mind pontosan megjelentek. A többség felkiáltás utján kivethető nem lévén, az egyházgyűlés elnöke nt. Áchim Ádám esperes úr a szavazást elrendelte. A szavazás eredménye a következő: választói jogokkal éltek összesen 645-en, ebből kapott Molnár J. 324, Dankó S. 210 Micsinay P. 89, Botka J. 16, Reil S. 6 szavazatot s így tanítóul Molnár János orosházi segédtanító úr lett megválasztva 1 és fel abszolút szótöbbséggel. A megválasztottnak kitartást és sikert kívánunk működéséhez!

— **Halálozás.** Általános részvétet keltett városunkban közéletünk tisztos veteránjának Ponyiczky Pál birtokosnak elhunyt f. hó 14-én, 81 éves korában. — A tisztos ősz, ki a közélet minden mozzanatában tevékeny részes vala még utóbb is, mindenki becsülte és szerette, s pihenő helyére az őszinte gyász és kegyelet kísérte. A hátramaradt gyászoló nagy család, melynek az elhunyt koronája vala, a következő gyászjelentést tette közé: Ponyiczky Pálné szül. Kepenyés Mária, úgy gyermekei Mária, özv. Bakay Dánielné, Máté, Sámuel és neje Lestyan Zsuzsanna, Zsuzsanna, özv. Benezúr Jánosné, Judit özv. Paál Józsefné. Anna férj. Szeues Elekné, János és neje Kollár Etel, — György és neje Haviár Emma, Julia, továbbá nagyszámú unoka és déduoka, nemkülönbén számos rokon és barát, szomrodott szívvel jelentik a felejthetlen férj, apa — nagypapa és szépapa, jó rokon és hú barát Ponyiczky Pál 1879. évi szeptember 14-én reggel, élete 81-ik s boldog házasságának 60-ik évében, aggkórbán történt gyászos kimúltát. A boldogult hült tetemei f. hó 15-én d. u. 4 órakor fognak az ág hitv. ev. egyház szertartása szerint örök nyugalomra tétetni. Kelt Szarvason, 1879. szeptemberhó 14-én. B é k e p o r a i r a !

— **Siremlékek** aranyozásával foglalkozik jelenleg városunkban Rosenbaum I. b.-csabai siremlék kereskedő, a megrendelők teljes megelégedésére. Az illető igen ügyesen renoválja a már lekopott fölíratokat s diszitményeket, úgy hogy

bátran ajánlhatjuk őt e szakbeli művekre, mely mintegy alkalomszerű is most a közeledő halottak-ünnepé előtt.

— **Décsey Ede** kitűnő budapesti fényképész rövid időre városunkba érkezett, hogy felajánlja szolgálatát városunk közönségének. Volt alkalmunk látni nevezett fényképész urnak több kisebb-nagyobb képét, s mondhatjuk, hogy azok a tökély magasabb fokán állanak; miért is ajánljuk őt rövid itt tartózkodása alatt közönségünk figyelmébe.

— **Jutalomjáték.** Felhívjuk közönségünk figyelmét azon körülményre, melyszerint szintársulatunk kitűnő vendég-tagja Krecsányi Sarolta urhölgy, holnapután, kedden, tartja jutalomjátékát a Kisasszony-feleségem^s című nálunk még nem adott legújabb operette-ben. Lecoq e kitűnő darabja, mint értesülünk, egészen új jelmezekkel lesz kiállítva. Meg vagyunk róla győződve, hogy városunk s a vidék közönsége tömegesen jelenlétével fejezdi ki a jeles művészre iránti elismerés annak keddi jutalomjáték alkalmából.

— **A cornevillei harangok** Planquette Róbert eperette-je, mely az európai színpadokon oly nagy hatást keltett, pénteken e hó 26-án nálunk is meg fognak kondulni. A helybeli színházi bizottság méltányolva Krecsányi törekvését, e darabra a helyárakat következő mérvben emelte fel: páholy 4 frt. körszék 1 frt. zártszék 80 kr. földszinti számzott állóhely 70 kr. földszinti állóhely 60 kr. tanuló- és gyermekjegy 50 kr. karzati ülőhely 50 kr. karzati állóhely 30 kr. Jegyek az előadásra vidékről a megrendelt hely árának postai úton beküldése mellett is megrendelhetők s az előre kifizetett jegyek a pénztárnál bármikor átvehetők.

— **Az evang. bányakerület** felügyelői tisztségének betöltésére a szavazás megindulván, aszarvasi főgymnásium tanárkara mélt. Fabini Teofil urat a m. kir. Curia ösmert nevű gennialis elnökét tisztelvé meg szavazatával. A közszeretben álló nagy protestáns férfiút, mint biztos helyekről hírlik, a békési esperesség egyhangulag, a többi 8 egyházmegye pedig esattánós többséggel készül megválasztani.

— **A megyei régész-egylet** f. hó 28-án városunkban vándorgyűlést, s utána régészeti-ásatást fog tartani több lellhelyen. Midőn e körülményt örömmel jeleznek: meg vagyunk róla győződve, miszerint közönségünk szokott érdeklődésével kísérendi e közmívelődési mozzanatot. — A vándorgyűlés részleteire vonatkozólag a következő sorok küldettek be hozzánk az egylet részéről: Meghívó. A békésmegyei régészeti és művelődés-történeti társulat f. évi szept. hó 28-án delutáni 3 órakor Szarvason a főiskola dísztermében nyilvános felolvasással egybekötött gyűlést tart, következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyitó beszéd. Göndöcs Benedektől. 2. Markovics Mátyás egykori szarvasi ev. lelkész emlékirataiból. Gajlács Pál. 3. A mezőtúri határban lelt régiségekről, b. Nyáry Jenő esetleg Haan Lajos. 4. Elnöki zárszó, Göndöcs Benedektől. (Zártülésben folyó ügyek.) Midőn az e gyűlés alkalmából megajjtendő ásatás által kiváló érdeku kirándulásra (czimedit) föl-kérni és meghívni szerencsénk van, hazafia. tisztelettel vagyunk Gyulán. 1879. szept. 16. Zsilinszky Mihály, főtítkár. Göndöcs Benedek, elnök.

— **B-Szentandrásról** írják lapunknak a következőket: A békés-szentandrászi izraelita hitközség, hogy miért bocsátotta el 4 és fel éven át a nevelés terén sikerrel s valódi ügybuzgalommal működött tanítóját? az a hazai lapok csak nem mindenikében közölve volt. Most ismét másik adat tárul fel előttünk, ugyan is: A „Pester Lloyd”-ban megjelent a pályázati hirdetés, mely pályázatban 400 forint évfizetés van kitűzve, holott eddig a tanító fizetése 500forint volt. Ebből látni való, hogy a hitközségi előjáró-

ság csupán pénzügyi speculációból bocsátotta el a jobb sorsra érdemes tanítót, 100 forintot vélvén az által megspórolni. A hitközség nagyobb része azon reményben volt: hogy a 100 forintos megajjtott fizetésre, az elbocsátott Jratner Lipót tanító úr pályázni fog, de mint tudjuk ezen reményökben csalatkoztak s így most akarva, nem akarva kénytelenek elveszteni azon izraelita tanítót, kibem nem csak az izraelita hitközség, de egész társadalmunk sokat veszített. Valóban botránkoztató az ily eljárás! Van-e joga a hitközség előjáróinak a fizetés megajjtásával hirdetni pályázatot? szabad-e, lehet-e egy tanítóval minden évben a fizetésre nézve alkudozni? ezt úgy hisszük, hogy a megyei tanfelügyelő úr, kit a törvény órállójául tekintünk, eltérni nem fogja, mert ha azt eltéri, akkor a most megválasztandó tanító elmozdításával ismét 100 forintra kevesebb pályázati hirdetés fog megajjenni s így tovább. Nevezett tanító elbocsátásánál okul szolgált különben az is; hogy tanonczeit, nem orthodox szellemben vezette, hogy a magyar nyelv tanítására fektette a főszűlyt, úgy annyira, hogy határozottan mondhatjuk, midőn a közvizsgán megajjeltünk, a tanoncok olyan folyékony magyar előadással beszéltek, miszerint a feleletekből senki nem vehette volna észre, hogy izraelita növendékek vizsgáznak. A tanítás terén szép sikerrel működő tanítónak óhajtuk, hogy a szentandrászi hitközségnél nagyobb jövedelmű egyházat nyerjen, és pedig nyerje. olyant, hol érdemei méltányoltatni fognak. A megyei tanfelügyelő ur figyelmét pedig felhívjuk a „Pester Lloyd”-ban közzé tett pályázati hirdetésre, reményelve, hogy az ilyféle speculációt megajjtani nem fogja s a hitközségi előjáróságot utasítani fogja, hogy a már előbb megalapított fizetés csonkítlanul meg adassék a megválasztandó új tanítónak. Többen.

Rövid-hírek.

— **Adakoásra** hívják föl Borostyánkő mezőváros lelkészei a haza lakóit az ott koldusbotra jutott tűzkárosultak javára. E hó 9-én érte a várost a katasztrófa, mely által 100 család földel, élelem és ruházat nélkül maradt s a nyomor leirhatatlan segély-adományok Köszeg mellett fekvő Borostyánkőre küldendők. — **Roncsló toroklob** ütött ki Berettyó-Szent-Mártonban a gyermekek között. Többen már áldozatai is lettek. **Berettyó Ujfaluban** egy ember lépfenés megbetegedett és pár nap múlva meghalt. — **Reménytelen szerelem** miait a közeli napokban az új-kécskei néptanító: Cserényi Géza megőrült. A szerencsétlen ifju feltékenységi mániában szenved. — **A farkasok** még mindég garázdálkodnak Somogy megyében a zselici erdőségekben. Számos marha, juh és sertés esett a vadak áldozatául. A közelebb megtartott hajtóvadászaton Loeszl Géza közülök egy nagy példányt ejtett el. — **Ungvári Flóra**, a népszínház egykori szerződött tagja szerelmét többre becsülvé mint hitét, a katolikus vallásról a zsidóra tért át — és nőül ment Tiszay, vidéki izr. színészhez. — **A „Bolond Miska”** csárdában rablók tanyáznak — ez a hír volt elterjedve Szolnokon a mult hetivásáron. És a hír csakugyan való volt. Kakuk Jancsi és Mondok Gáspár híres betyárok duhajtkodtak a csárdában. Szerencsésen elcsipettek. — **Egy dühös ember** Temerinben e hó 8-án éjjel egy kocsmá előtt négy részeg embert meggyilkolt. A vadállatot elfogták. — **A szegedi törvényszék** okt. 15-én okvetlen megkezdí működését.

HIRDETÉSEK.

Üzlet megnyitás!

Van szerencsém tudatni a nagyérdemü közönséggel, miszerint Szarvason,

a túzok- és csizmadia-utcza sarkán levő

kereskedésemet

megnyitottam, s annak czikkeit, melyek

fűszer, festék, déli-gyümölcs, bor, ásványviz, papir- és

 norinbergi árukból állanak

a lehető legjutányosb árak mellett ajánlom a t. helyi és vidéki vevő közönség figyelmébe.

Szarvason, 1879. évi szeptemberhó.

Tisztelettel

Mikolay János,

kereskedő.

3-1

Jelentés!

Alólirott tisztelettel tudatja a szarvasi és vidéki közönséggel, miszerint

ügyvédi irodáját

Szarvason a főutczai Dérczy-féle házban megnyitotta.

Szarvas, 1879. szeptemberhó 1-én.

Rohoska Mihály,
köz- és -váltoligyvéd.

3-2

Alólirotttnak Békésen
levő kereskedésebe

egy tanonc
azonnal felvétetik.

Lavatka Ágoston,
kereskedő, Békésen.

3-1